

Amerre a világ

Szöveg: Farkas Anita

Hogy Szilágyi István az egyik legnagyobb magyar író, nem kérdés, ahogyan az sem, hogy e kijelentés igazságát az ő esetében az utókor ítélete is igazolni fogja. A Kolozsváron élő, de önmagát a zilahi gyermekkor okán következetesen szilágyságiként meghatározó alkotó több mint négy évtizeden át volt jelentős irodalmi folyóiratok (*Utunk*, *Helikon*) szerkesztője, életműve azonban mindössze négy novelláskötetből és öt regényből áll, beleértve a legújabbat is. „Egy idő után rájöttem, hogy amiről világosan értek, arról nem érdemes írnom” – fogalmazta meg maga is egyszer a viszonylagos terméketlenség okát. Ami más szempontokból akár termékenységnek is tekinthető: a nyelvi gazdagság, a szövegek – különösen a regénytextusok – precíz kimunkáltsága, a komótosan haladó cselekmények észrevétlen megtöltése a legmélyebb bölcsességgel és filozófiával, a mindent átszövő mitikus-misztikus szimbólumok rendszerbe rakása időigényes, folytonos gondolkodnivalót adó feladat.

Szilágyi István ráadásul végrehajtotta azt a bravúrt is, amire csak kevés író képes: úgy tartotta meg a fent említett jellemző stílusjegyeket, hogy közben mind az öt nagy műve markánsan különbözik egymástól – akárha külön szerző írta volna őket. Az 1969-ben megjelent *Üllő, dobszó, harang* mélabús szerelmi történetében ugyan még nem találta meg az igazi hangját, a rá hat évvel kiadott *Kő hull apadó kútba* annál nagyobbat durrant: a szeretőjét meggyilkoló Szendy Ilka lassan a bőr alá kúszó bűnhődéstörténete egyszerre idézi legszebb népballadánk komoran sejtelmes hangulatát, állít

Szilágyi István (Kolozsvár, 1938) Nemzet Művésze címmel kitüntetett Prima és Kossuth-díjas író. 1963-ban szerzett jogi diplomát a kolozsvári egyetemen, utána az Utunk munkatársa lett, végül évtizedekig a főszerkesztő-helyettese volt, majd a Helikon főszerkesztőjeként dolgozott. Regényeit német, román és lengyel nyelvre is lefordították. 2009-től az MMA Irodalmi Tagozatának a tagja, 2010-től a Digitális Irodalmi Akadémia tagja. Főbb művei: *Kő hull apadó kútba* (1975), *Agancsbozót* (1990), *Hollóidő* (2001), *Messze túl a láthatáron* (2020)

emléket a múlt század első harmadában végképp elsüllyedt erdélyi paraszti világnak, és mutatja fel az eleve elrendeltség és az abból való kimenekülés vágya közt feszülő örök ellentétet. Utóbbi gondolatot tágtítja ki az 1990-es, már-már a disztópiák közé sorolható, ám kategorizálhatatlanul egyedi *Agancsbozótban*, hogy aztán a 2001-ben megjelenő *Hollóidőben* visszatérjen a török hódoltság korabeli, három részre szakadt Magyarországra. A konkrét tér és idő persze itt is csak keret, az emberiség egészét foglalkoztató metafizikai kérdések – kik vagyunk?, honnan jövünk?, mi velünk a Teremtő célja éppen ott, ahová letett minket?, kicselezhetjük-e a sorsot a meneküléssel? – hamar univerzálissá tágtítják a történetet, jó nagyot tekerve a klasszikus történelmi regény műfaján.

Valami hasonló érhető tetten a *Messze túl a láthatáron-ban* is. A várva várt írás, amelyből ízelítőt már kaphattunk a kiindulópontként szolgáló *A hóhér könnyei* című, először az *Utunk* 1980-as évkönyvében közölt kisregény révén, két, szinte különálló könyv összefűzése. Az egységeket Tompay Wajtha Mátyás személye köti össze. Az első százötven oldal az ő emlékiratának egy személyes krimiszállal dúsitott részlete a II. Rákóczi Ferenc szolgálatában eltöltött szekretáriusi szolgálatából 1710 környékéről. Az *Amerre a világ* című második rész harminc évvel később játszódik, amikor Wajtha Mátyás már a partiumi nemes Tipród vármegye tekintetes főbírájaként eleveníti fel ítéleteit, különös tekintettel a boszorkányperekben meghozott döntéseire. A többnyire a jegyzőjével folytatott párbeszédekben a konkrétumokon túl számos, minden időben érvényes alaprobléma felmerül: van-e joga az egyik embernek ítélkezni a másik fölött, létezik-e abszolút igazság, és ami a legfontosabb: szembe kell, lehet-e szállni a hatalommal, ha a lelkiismeretünk már nem bírja a ránk nehezedő nyomást. A *Messze túl a láthatáron* a régi-mai nyelvezet csodálatosan megalkotott szintézise és a szerző imponáló történelmi ismeretei ellenére ugyanúgy nem könnyű olvasmány, mint ahogyan nem könnyű e kérdések tükrében szembesülni a saját rossz döntéseinkkel sem. Idő kell hozzá, és talán többszöri újraolvasás, hogy a – különösen a második részre jellemző – „alig-cselekmény” és az olykor didaktikus dialógusok ellenére is képesek legyünk a mélyére hatolni. ■

Szilágyi István: *Messze túl a láthatáron*. MMA Kiadó, 2020